

24.4

ONSDAGSSERIEN 14

Musikhuset kl. 19.00

KLANG I KYRKAN

Arvo Volmer, dirigent

Dominante, instud. **Seppo Murto**

Murtosointu, instud. **Seppo Murto**

Mariinskijteaterns manskör, instud. **Andrej Petrenko**

*Mikko Heiniö: Sonata da chiesa (Fyra ormscener ur
Gamla testamentet)*

15 min

I Ormen i paradiset

II Moses förvandlar staven till en orm

III Kopparormen

IV Leviatan

Jyrki Linjama: Vanitas, uruppförande (Yles beställning)

31 min

PAUS 20 min

*Richard Wagner: Das Liebesmahl der Apostel
(Apostlarnas kärleksmåltid)*

35 min

Konserten ingår i programmet vid festivalen Klang i kyrkan.

Paus ca kl. 20.00. Konserten slutar ca kl. 21.10.

Sänds direkt i Yle Radio 1 och på internet yle.fi/rso.

MIKKO HEINIÖ (1948–): SONATA DA CHIESA

Sonata da chiesa (2005) står i ett speciellt förhållande till mina båda operor. Den skrevs för Åbo Domkyrka på beställning av Åbo och S:t Karins kyrkliga samfällighet liksom min kyrkoopera *Riddaren och draken* (2000). Också i den placerade jag ut instrumenten på olika håll i ett långt utrymme med ett oerhört starkt eko. Min andra opera *Ormens timme* (2005) tog tre långa år i anspråk och därför är det väl förståeligt att det förutom ormidén blev en hel del annat, också musikaliskt material över för följande verk *Sonata da chiesa*. Bakom den frysatsiga formen skymtar barockens kyrkosonat men i andra avseenden står detta synnerligen programmatiska verk i själva verket närmare gamla kyrkomålingar än kyrkomusik. Satserna följer direkt på varandra utan uppehåll men mellan satserna finns det intermezzon där celestan, detta himmelska instrument, har en central roll.

Första satsen hänvisar till mänsklighetens mest kända myt, syndafallet. Den andra hänvisar till ormen som Moses trollade fram utgående från Arons stav. Detta under var emellertid inte nog utan det behövdes tio hemsökelse för att få farao att låta Israels folk tåga ut ur Egypten. I den tredje satsen knotar folket mot Herren under ökenvandringen och som straff anfalls de av giftormar. Moses ber till Herren och denne uppmanar honom att fästa en orm av koppar på en stång. "Sedan må var och en som har blivit ormstun-

gen se på den, så skall han bliva vid liv." Leviatan i fjärde satsen beskrivs av Job som ett sjöodjur, en krokodil eller en flodhäst. Enligt Jesaja skall Herren på domedagen "med sitt svärd slå ... den ringlande ormen, han skall dräpa draken som ligger i havet".

Mikko Heiniö

JYRKI LINJAMA (1962–): VANITAS

Predikaren i Gamla testamentet hör till de hemskaste och mest tröstlösa uttrycken i den västerländska kulturen för känslan av förgänglighet. Jyrki Linjamas *Vanitas* (2011) för kör och orkester bidrar med ytterligare en tolkning av *Predikarens* kategoriska livsåskådning. Rubriken är lånad ur *Vulgatan* (den första översättningen av Bibeln till latin) samt av de s.k. vanitasmålingarna som påminner om döden och som var speciellt uppskattade på 1600-talet. Texten till *Vanitas* är hämtad ur slutet av *Predikaren* (Pred. 11:8–12:7).

Vanitas är ett ensatsigt verk men en komplex helhet vars stora linje är gestaltad som en kontinuerlig utveckling mot allt mörkare och dystrare känslor. Efter en introduktion följer en upprymd hyllning till ungdomen. Sedan övergår musiken i en ålderdomselegi och fördjupas efter ett orkesterinterludium till en dödsbeskrivning, dämpas och avtynar slutligen till tystnad. Linjama har sagt att han gjort körpartiet något mera reducerat medan orkestern fått mera harmonisk och klinglig rike-

dom. Enligt honom fortsätter verket i stilistiskt hänseende längs samma linjer som hans tidigare verk och för samman impulser ur både den tyska och franska traditionen. Han har konstaterat att "Debussy, Mahler och många andra samtida kompositörer fått stå fadder" för musiken.

Det finns också enligt Linjamaa vissa konkreta hänvisningar i verket: ordet "moln" öppnar metamorfoser över ett tema som för tanken till början av satsen *Nuages* i Debussys *Tre nokturner* (i partituret finns anteckningen "omagio a Debussy") och i samband med orden "Kvarnens ljud försvagas" återspeglas i *Vanitas* musik de första tertserna i Brahms höstliga och resignerade fjärde symfoni. Som hänvisningar på ett allmänare plan nämner Linjama ungdomsavsnittets inledande dansanta drag som förtätas till fanfarer och det sorgmarschliknande framåtskridandet mot slutet. Därtill finns också speglingar av folkmusik.

Kimmo Korhonen (sammandrag)

RICHARD WAGNER (1813–1883): DAS LIEBESMAHL DER APOSTEL

Wagner komponerade *Das Liebesmahl der Apostel* (Apostlarnas kärleksmåltid) för stor manskör och orkester i början av sommaren 1843. "Jag kom till den slutsatsen att inte ens en orkester kan liva upp enformig manskörssång om inte ämnet är verkligen drama-

tisk. Därför planerade jag en stor körscen med apostlarnas pingstmåltid och utgjutandet av den Helige Ande som ämne. Jag undvek alla solopartier och använde mig vid behov av manskörer av olika storlek", skrev Wagner.

Liksom i sina operor skrev Wagner också själv texten till körverket, en text som dryper av kollektiv beslutsamhet och motståndanda. Den sociala protest som orden uttrycker och tankarna om att upphäva de feodala maktstrukturerna är synnerligen löst förankrade i det kristna budskapet.

I sina skisser inelade Wagner *Das Liebesmahl der Apostel* i fyra avsnitt: "1 Sammankomst i tryckande stämning. 2 Dåliga nyheter, hot. 3 Bön. 4. Inspiration. Själarnas fullkomliga samförstånd." Vid uruppförandet i Frauenkirche i Dresden hade 1 000–1 200 manssångare fördelats på olika håll i kyrkan och orkestern hade gömts bakom den del av kören som stod på huvudscenen. Lärjungarna och de sex apostlarna bildar en egen kör liksom även en himmelsk röst som klingar i höjden. Orkestern kommer med först i det hemlighetsfulla brus som beskriver utgjutandet av den Helige Ande.

Trots sin tillfälliga natur är *Das Liebesmahl der Apostel* tydligt ett verk av en lovande ung operatörsättare och dirigent. Det skapar en rumseffekt som speglar både kommande operor och den gamla barocken. Wagner behandlar manskörerna som en orkestral klangmassa, inte i lättsammare lieder- tafelstil och inte heller polyfont. Fastän orkestern får vänta länge på sin tur, behövs dess dunder i finalen, vars löfte tycks gälla både de kristnas frälsning,

föreningen av Tyskland och kompositörens egen väg till odödlighet: "Honom tillhör äran i evigheternas evighet".

Antti Häyrynen (sammandrag)

ARVO VOLMER

Arvo Volmer från Estland har sedan 2004 varit konstnärlig ledare och chefsdirigent för Estlands nationalopera. Han är även musikchef och chefsdirigent för Adelaide Symphony Orchestra. Åren 1994–2005 var Volmer chefsdirigent och konstnärlig ledare för Uleåborgs stadsorkester (numera Oulu Sinfonia). Åren 1993–2001 innehade Volmer även posten som musikchef för Estlands nationella symfoniorkester. Volmer gjorde sin professionella debut vid 22-årsåldern vid Estlands Nationalopera.

Volmer har dirigerat några av världens främsta orkestrar, bl.a. BBC Philharmonic Orchestra, City of Birmingham Symphony Orchestra, Tasmanian Symphony Orchestra, Singapore Symphony Orchestra, Orchestre National de France samt de flesta stora orkestrar i de nordiska länderna.

Till höjdpunkterna under denna säsong hör Verdis Trubaduren vid Australian Opera och Strauss Salome vid State Opera of South Australia. Volmer konserterar också bl.a. med Hannovers radioorkester (NDR), Das Haydn-Orchester, S:t Petersburgs filharmoniska orkester, Australian Youth Orchestra och Orchestre national de Belgique.

Volmer har spelat in på skiva bl.a. alla Sibelius symfonier (ABC) och Leevi

Madetojas verk samt svensk och estnisk nutidsmusik. Han är speciellt känd för sina tolkningar av Mahler, Sibelius, nordisk och rysk repertoar samt samtida musik.

DOMINANTE

Dominante är en blandad kör som är verksam i Otnäs i Esbo. Den har sedan 1981 letts av director musices Seppo Murto. Kören har i över 30 års tid försökt värna om den inhemska körkulturens traditioner och fungera som en fördomsfri och nyskapande föregångare. Vid alla uppföranden har kören i första hand inriktat sig på hög konstnärlig nivå, en intressant och krävande repertoar och framförallt ett glatt och livfullt uttryck.

Dominantes repertoar omfattar musik av alla slag från 1500-talet ända till nya körverk. Den finländska nya musiken hör till de viktigaste tyngdpunkterna. Som en del av sin verksamhet har Dominante beställt över 25 kompositioner.

Dominante har framfört stora verk med orkester bl.a. tillsammans med Radions symfoniorkester, Tapiola Sinfonietta, Sinfonia Lahti och Helsingfors stadsorkester. Tack vare ett flertal framträdanden i TV har kören blivit allt mer känd både i Finland och utomlands. Dominante har gjort över tio skivinspelningar. I januari 2003 valde Yles musikavdelning Sinfonia Lahtis och Dominantes inspelning av Erkki Melartins opera Aino till årets skiva 2002. I maj 2009 valde Sulasol samt Finlands Körledarförening Dominantes

senaste skiva, Lempeä, till årets körskiva 2008.

I september 2003 vann Dominante i en internationell körtävling arrangerad i Trelew i Argentina 1:a pris i serien för blandade körer samt priset för festivalens bästa framförande av Veljo Tormis Järnets förbannelse. I augusti 2007 uppträdde Dominante tillsammans med Sinfonia Lahti vid BBC:s prestigefyllda Proms i Royal Albert Hall i London.

MURTOSOINTU

Kammarkören Murtosointu inledde sin verksamhet i januari 2003. Kören omfattar i detta nu något över trettio sångare av vilka de flesta har sjungit tidigare i några av de främsta körer i landet, bl.a. Dominante, Tapiola Kammarkör och Cantabile. Körens konstnärlige ledare är dir. mus. Seppo Murto och vicedirigent är Edward Ananian-Cooper.

Körens mångsidiga repertoar omfattar en varierande mångfald från Palestrina till ny finländsk musik. Målet är att uppföra krävande a cappella-repertoar samt större kör- och orkesterverk tillsammans med andra körer (bl.a. Dominante och Akateeminen Lauu).

Laura Salovaara och Katri-Liis Vainio har haft hand om körsångarnas röster och deltagit i utvecklandet av deras tonbildning.

Under några av de senaste åren har kören uppfört en hel del brittisk vokalmusik samt även annan europeisk musik såsom tysk och ungersk körlitteratur. Kören firar sitt tionde verksamhetsår med en jubileumskonsert i november 2013.

MARIINSKIJTEATERNS KÖR

Mariinskijteaterns kör är intressant både tack vare sin stora musikaliska professionalism och sin händelserika historia nära knuten till den ryska musikkulturens utveckling. Kören har en vacker och kraftfull klang samt en exceptionellt bred palett. Repertoaren är synnerligen omfattande och består av ryska och internationella operor och kantater, oratorier och a cappella-körverk. Till repertoaren hör även sakral musik och världsmusik. Kören uppträder regelbundet vid internationella festivaler och delar i uruppföranden.

Mariinskijteaterns kör har medverkat i ett flertal inspelningar av verk av Sjostakovitj, Tjajkovskij, Wagner, Donizetti och Stravinsky för skivmärket Mariinskij under Valerij Gergijevs ledning. År 2003 var kören nominerad för en Grammy för bästa köruppförande med sin inspelning av Sofia Gubaidulinas Johannespassion.

Andrej Petrenko har lett kören sedan år 2000.

Vid denna konsert uppträder mansångarna vid Mariinskijteaterns kör.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Yles orkester med uppgift att producera och främja finländsk musikkultur. Hösten 2013 tillträder Hannu Lintu som chefsdirigent för RSO. Under säsongen 2012–2013 är han orkesterns förste gästdirigent. RSO:s hedersdirigenter är Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Då Radioorkestern grundades år 1927, bestod den av tio musiker. På 1960-talet utvidgades ensemblen till fulltalig symfoniorkester. RSO:s chefsdirigenter har varit Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Den allra nyaste inhemska musiken har en viktig plats i RSO:s repertoar. Orkestern beställer och uruppför varje år ett flertal nya verk. Till RSO:s uppgifter hör också att för Yles arkiv spela in all finländsk orkestermusik med fulla radieringsrättigheter. Under säsongen 2012–2013 uruppför RSO sex inhemska verk som beställts av Yle.

RSO har spelat in på skiva musik av bl.a. Eötvös, Nielsen, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt premiärinspelningen av Armas Launis' opera *Aslak Hetta*. Orkesterns skivinspelningar har fått prestigefulla pris av bl.a. BBC Music Magazine och Académie Charles Cros. Skivan med Lindbergs och Sibelius' violinkonserter med Lisa Batiashvili som solist (Sony BMG) fick priset MIDEM Classical Awards 2008. Samma år valde New York Times en annan RSO-skiva

med musik av Magnus Lindberg till årets skiva.

RSO har en regelbunden turnéverksamhet. Under säsongen 2012–2013 företar orkestern tillsammans med Hannu Lintu en turné till östra Finland samt en Sydeuropaturné.

RSO:s radiokanal är Yle Radio 1, som radierar alla orkesterns konserter. Såväl de inhemska som de utländska konserterna sänds i allmänhet direkt. På RSO:s webbsidor (yle.fi/rso) kan man lyssna på och se konserterna live med hög upplösning.